

Konferencja „Quo Vadis Lingua?” 2009

W dniu 25 kwietnia 2009 r. Koło Naukowe Socjolingwistów Instytutu Lingwistyki Stosowanej Uniwersytetu Warszawskiego zorganizowało konferencję „Quo vadis lingua? 2009”, pt. „Język – społeczeństwo – kultura”¹. Instytut Lingwistyki Stosowanej Uniwersytetu Warszawskiego jest samodzielną jednostką badawczo-dydaktyczną. Funkcjonuje w strukturze Wydziału Lingwistyki Stosowanej i Filologii Wschodniosłowiańskich. W Instytucie kształcą się przyszli tłumacze, językoznawcy i nauczyciele języków obcych².

Swoje socjolingwistyczne zainteresowania członkowie Koła koncentrują na badaniu języka w kontekście jego użycia społecznego, a więc przede wszystkim starają się wykorzystywać wiedzę teoretyczną z zakresu socjolingwistyki w praktyce i zajmują się tzw. *field study*. W swoich badaniach wykorzystują takie narzędzia badawcze, jak dyktafony, kamery, ankiety, a zebrane materiały omawiają na regularnych spotkaniach Koła, na których również analizowane są artykuły z międzynarodowych periodyków lingwistycznych, takich jak chociażby „International

Review of Applied Linguistics”, „International Journal of Applied Linguistics” czy też „Annual Review of Applied Linguistics”³.

Koło Naukowe Socjolingwistów Instytutu Lingwistyki Stosowanej UW organizuje corocznie sesję naukową „Quo vadis Lingua?”, której celem jest promowanie indywidualnych, studenckich projektów badawczych w dziedzinie językoznawstwa, przekładu i literatury. W czasie obrad konferencyjnych prezentowane są referaty z zakresu socjolingwistyki, pragmatyki, komunikacji międzykulturowej, analizy dyskursu, językoznawstwa porównawczego, językoznawstwa korpusowego (*corpus linguistics*), semiotyki społecznej, etnolingwistyki, translatoryki oraz literatury⁴.

Otwarcia tegorocznej konferencji dokonali dr Urszula Okulska (ILS UW, opiekun naukowy Koła) oraz mgr Grzegorz Kowalski (ILS UW, przewodniczący Koła). Obrady zgrupowano w sześciu blokach tematycznych: „Uniwersalia i różnice w obrazowaniu świata: kulturowe i systemowe uwarunkowania metafor”, „Dyskurs reklamy i marketingu w perspektywie pragmalingwistycznej”, „Metaforyzacja w dyskursie prasowym”, „Na styku kultur: socjolingwistyka dialektów mniejszości etnicznych”, „Strategie przekładu i narzędzia jego oceny w kontekstach multimodalnych

¹ Program sesji oraz abstrakty wystąpień dostępne w Internecie: <http://www.ksils.webpark.pl/qv1092.htm>.

² Zob. <http://www.ils.uw.edu.pl>.

³ Zob. <http://ksils.webpark.pl/spotkania.htm>.

⁴ Zob. <http://ksils.webpark.pl/qv1.htm>.

i multikulturowych” oraz „Dyskurs prasowy w ujęciu KAD”.

Obrazy konferencyjne w panelu „Uniwersalia i różnice w obrazowaniu świata: kulturowe i systemowe uwarunkowania metafor” rozpoczęło wystąpienie Katarzyny Gozdawy-Gołębiowskiej (MISH UW) pt. *Metafora i metonimia w ujęciu językoznawstwa kognitywnego. Studia nad hieroglificznym systemem zapisu w starożytnym Egipcie*. Podstawę analiz prelegentki stanowił materiał źródłowy zaczerpnięty z języka starożytnego Egiptu, zaś jej badania skoncentrowane zostały wokół wybranych aspektów hieroglificznego systemu zapisu, ze szczególnym uwzględnieniem funkcji, znaczenia i kognitywnej (konceptualnej) motywacji semantycznej znaków ideograficznych i determinatywów. Podkreślić należy, iż w zaprezentowanym przez referentkę ujęciu metafora i metonimia to nie literackie środki stylistyczne, a złożone mechanizmy konceptualne, zawiadujące najbardziej podstawowymi funkcjami kognitywnymi umysłu, takimi jak myślenie, bezpośrednia percepcja rzeczywistości, poznanie i organizacja doświadczenia. Tak ujęta teoria metafor i metonimii konceptualnej zobrazowana została przykładami zaczerpniętymi z języka egipskiego, co pozwoliło udowodnić, iż w językach starożytnych również znajdowały swoje odzwierciedlenie kognitywne procesy oparte o fenomen konceptualnej metafor i metonimii.

Następne wystąpienie pt. *Próba profilowania pojęcia DROGA w wybranych tekstach muzycznych zespołu „Armia”* należało do Marty Wilczewskiej (Wydział Humanistyczny Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie) i oparte zostało na założeniu, iż wielokrotne występowanie leksemu DROGA w utworach Tomasza Budzyńskiego wpływa na specyfikę analizowanych tekstów. Referentka przeprowadziła analizę wariantów leksemu DROGA, które odnoszą się do konkretnych obiektów rzeczywistości oraz ilustrują pojęcia abstrakcyjne, takie jak *życie, śmierć, Bóg*.

W kolejnym bloku tematycznym – „Dyskurs reklamy i marketingu w perspektywie pragmatycznej” – Weronika Świetlińska (ILS UW) przedstawiła referat na temat walki dobra ze złem w sloganie reklamowym, ogniskujący się wokół kwestii wartościowania w chrześcijańskiej reklamie religijnej. W ujęciu prelegentki reklama religijna to wykorzystanie mediów do promocji poszczególnych kościołów, postaw i wartości. Podkreślić należy, iż istnieje również reklama handlowa nawiązująca do treści religijnych, ale wykorzystująca je wyłącznie jako środek do promocji konkretnych marek lub produktów. Reklama religijna rozwija się od stosunkowo niedługiego czasu i w przeciwieństwie do komercyjnej reklamy handlowej, gdzie wartościowanie nakierowane jest przede wszystkim na produkt, a pośrednio rów-

nież na nadawcę i odbiorcę, w reklamie religijnej dominuje wartościowanie nakierowane na adresata. Materiał badawczy stanowiły teksty anglojęzycznych reklam pochodzących ze stron internetowych poszczególnych kościołów, organizacji o charakterze chrześcijańskim oraz ze stron organizacji ekumenicznych zajmujących się reklamą religijną.

W dalszej części bloku tematycznego poświęconego dyskusowi w reklamie i marketingu Danuta Przepiórkowska (ILS UW) przedstawiła referat dotyczący relacji władzy, solidarności i współpracy w sytuacji komunikacyjnej wywiadu badawczego. Stosowanie wywiadów w celach badawczych, zarówno w badaniach społecznych i rynkowych, ugruntowało się w Polsce pod końca lat 80. XX w. Sytuacja wywiadu jest specyficzną formą komunikacji ze względu na nierówność pozycji jego uczestników. Z jednej strony uczestniczy w nim moderator, znający cel i temat badania oraz mający prawo do sterowania przebiegiem rozmowy, z drugiej zaś w wywiadzie biorą udział respondenci, postawieni w pozycji źródeł informacji i skazani tylko na taką wiedzę, jaka zostanie im udostępniona przez moderatora lub agencję. Referentka dla zilustrowania swoich rozważań wykorzystwała autentyczne przykłady z wywiadów konsumenckich.

Obrady w bloku tematycznym „Metaforyzacja w dyskursie prasowym” rozpoczęło wystąpienie Do-

roty Szewc (Filologia Germańska, Uniwersytet Rzeszowski) dotyczące metaforycznego wymiaru dyskursu prasowego na temat stosunków polsko-niemieckich. Celem referatu było zaprezentowanie roli metafor w tym dyskursie w latach 2006-2007. W części teoretycznej wystąpienia referentka przybliżyła najważniejsze teorie wyjaśniające istotę metafor oraz ich funkcję kognitywną, natomiast w części empirycznej przedstawiła rodzaje metafor używanych do opisu problematyki polsko-niemieckiej, pochodzących z niemieckiego tygodnika „Der Spiegel” oraz polskiego tygodnika „Wprost”.

Kolejne wystąpienie Darii M. Domagały (ILS UW) poświęcone zostało metaforycznym obrazom kryzysu gospodarczego na podstawie analizy polskich artykułów prasowych. Zdaniem prelegentki kryzys gospodarczy pojawił się w polskich mediach dużo wcześniej niż w polskich realiach gospodarczych, zaś dziennikarze opisując sytuację, posługują się barwnym, metaforycznym językiem. Podkreślić należy, iż język mediów jest narzędziem perswazji wpływającym na opinie i postępowanie, dlatego też wykorzystując krytyczne podejście do dyskursu, należy badać język, którym opisywana jest rzeczywistość. Przeprowadzona przez referentkę analiza miała charakter jakościowy, a jej celem było ukazanie pozycji i roli metafor w strukturze analizowanych tekstów.

Ostatnie wystąpienie w bloku dotyczącym metafor w dyskursie prasowym dotyczyło transfuzji semantycznej leksemu MIŁOŚĆ w świetle semantyki kognitywnej (Michał Wilczewski, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie). Celem referatu było zaprezentowanie procesu stopniowego zastępowania wartości semantycznej leksemu MIŁOŚĆ inną – generowaną na użytek języka polityki. Zdaniem prelegenta zjawisko to zostało zainicjowane w czasie wyborów parlamentarnych w 2007 r. Wówczas to leksem MIŁOŚĆ stał się hasłem przewodnim w relacjach dotyczących realizacji obietnic wyborczych zwycięskiej Platformy Obywatelskiej. Analiza artykułów prasowych komentujących *politykę miłości* rządu pozwoliło referentowi na wysnucie wniosków, dotyczących funkcji, jakie wyraz MIŁOŚĆ spełnia w nowym, politycznym kontekście oraz jaki jest jego odbiór przez opinię publiczną.

Wprowadzeniem do tematyki kolejnego panelu tematycznego pt. „Na styku kultur: socjolingwistyka dialektów mniejszości etnicznych” był wykład plenarny Ewy Pogorzały (Zakład Politologii, Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Zamósćiu) na temat socjolingwistycznych uwarunkowań polityki oświatowej wobec mniejszości narodowych i etnicznych, zaś w zasadniczej części panelu Wiesława M. Czyżyńska (ILS UW) przedstawiła referat dotyczący historycznych i socjo-

kulturowych uwarunkowań wpływu języka niemieckiego na polską gwara Warmii. Jak zaznaczyła na wstępie referentka, skomplikowana historia Warmii, w tym wielokrotna zmiana przynależności państwowej, wywarły silny wpływ na kształtowanie języka mieszkańców regionu. Co należy podkreślić, wyróżnikiem Warmii był zawsze katolicyzm. W efekcie sąsiedzkich kontaktów powstała swoista mieszanka kultur i zwyczajów oraz ukształtował się z dialektów ludności napływowej dialekt wysokopruski oraz polska gwara warmińska. Na zanik gwary wpływ miały przede wszystkim działania władz Polski Ludowej, które chcąc zatrzeć wszelkie ślady niemieckiej przeszłości Warmii, nie wykazały zrozumienia dla historii, doprowadziły natomiast do pogłębienia się wzajemnych uprzedzeń narodowościowych – autochtonów i ludności osiedlanej na Ziemiach Odzyskanych. Współcześnie jesteśmy świadkami rozkwitu zainteresowania historią regionu, przejawiającego się w różnorodnych inicjatywach warmińskich pasjonatów.

W dalszej części panelu Maria Boguszewicz (Instytut Studiów Iberyjskich i Iberoamerykańskich UW) rozważała problem roli czynnika socjolingwistycznego w odrodzeniu kultur mniejszościowych na przykładzie hiszpańskiej Galicji. Jedną z kultur mniejszościowych, odradzających się w XIX-wiecznej Europie, była kultura regionu

Galicji, w północno-wschodniej Hiszpanii. Co warto podkreślić, w średniowieczu język galisyjsko-portugalski, z którego rozwinął się dzisiejszy galisyjski, był językiem literackim używanym w całej Hiszpanii. Jednakże wskutek politycznego podporządkowania Galicji Królestwu Kastylii i Leonu, język ten został zepchnięty wyłącznie do użytku potocznego i przez niemal trzy wieki był całkowicie nieobecny w piśmie.

Kolejny blok tematyczny poświęcony został strategiom przekładu i narzędziom jego oceny w kontekstach multimedialnych i multikulturowych. Kamila Gądek (Wydział Polonistyki UW, Instytut Studiów Iberyjskich i Iberoamerykańskich UW) przedstawiła referat dotyczący niektórych elementów lokalizacji gry komputerowej w kontekście rozróżnienia różnych typów tłumaczenia. Prelegentka omówiła samo pojęcie lokalizacji, czyli przekładu językowo-kulturowego gry komputerowej oraz jej możliwe usytuowanie wewnątrz współczesnych klasyfikacji typów przekładu. Istotną częścią wystąpienia była również kwestia tego, jak na przekład gry wpływa konieczność utrzymania przez nią 'grywalności', a więc efektu polegającego na czerpaniu przez gracza przyjemności z rozgrywki, oraz potrzeba wywołania takiego samego efektu w graczach docelowym, mówiącym innym językiem i związanym z inną kulturą niż gracz-użytkownik oryginalnego produktu.

W kolejnym wystąpieniu Serghy Tyupa (Katedra UNESCO do Badań nad Przekładem i Komunikacją Międzykulturową, Uniwersytet Jagielloński, Kraków) podjął problem teoretycznych ram retranslacji jako narzędzia oceny jakości tłumaczenia. Retranslacja jako narzędzie walidacji znajduje szerokie zastosowanie w badaniach międzynarodowych. Badacze wykorzystują retranslację w celu walidacji jakości tłumaczenia testów i kwestionariuszy. Metoda polega na retranslacji ankiet lub innych dokumentów na język wyjściowy. Badacze porównują retranslację z oryginałem, szukając niezgodności, i gdy ich nie znajdują, przekład jest uważany za ekwiwalentny. Referat był próbą przedstawienia teoretycznej ramy lingwistycznej w celu opisu i oceny procesu retranslacji, w szczególności opartej na podstawach językoznawstwa kognitywnego.

Referaty w ostatniej części obrad dotyczyły dyskursu prasowego w ujęciu KAD, czyli Krytycznej Analizy Dyskursu. Marcin Erdmann (ILS UW), na podstawie analizy artykułów prasowych dotyczących wydarzeń w Atenach z grudnia 2008 roku, odniósł się do kwestii wpływu ideologii na dyskurs medialny. Główne rozważania referenta dotyczyły strategii służących pozytywnemu kreowaniu wizerunku „swoich” i „obcych”. W przypadku omawianych wydarzeń rozróżnienie na „swoich”

i „obcych” nie służyło identyfikacji wroga, lecz wskazaniu grupy odpowiedzialnej za powstały konflikt społeczny. Przeprowadzona analiza pozwoliła na wskazanie zależności pomiędzy sposobem argumentacji oraz prezentowania związków przyczynowo-skutkowych pomiędzy wydarzeniami, od ideologii/nurtu politycznego reprezentowanego przez dany tytuł prasowy.

Obrady konferencyjne zakończyło wystąpienie Joanny Łuckiej (ILS UW) pt. *Ukryta władza i ideologia – zmiany w perspektywie interpretacji i ocenie wydarzeń w relacji prasowej*. W ramach lingwistyki stosowanej Krytyczna Analiza Dyskursy (KAD) wiele uwagi poświęca kwestii tego, iż prasa coraz rzadziej postrzegana jest jako bezstronne medium rozpowszechniania informacji. Zwolennicy tego podejścia zakładają, że dyskurs medialny jest kształtowany przez ideologię narzucaną przez grupy posiadające władzę zarówno nad dyskursem, jak i w dyskursie, zaś ideologia rozumiana jest jako sposób kształtowania wizerunku grup, tożsamości i relacji społecznych w dyskursie. W ideologicznie kształtowanym dyskursie pewne rzeczy są pomijane, a pewne włączane, przy czym to, co nie zostało zawarte, jest równie ważne jak to, co zostało faktycznie przedstawione. Celem referatu było wskazanie, jakie ideologiczne zmiany nastąpiły w interpretacji

i ocenie interpelacji złożonej podczas Sesji Rady Miasta Świnoujścia w dniu 26 czerwca 2008 roku przez radnego Edwarda Zająca, dotyczącej plaży dla naturystów znajdującej się po niemieckiej stronie plaży w Zatoce Pomorskiej, której zamknięcia domagał się radny. Wydarzenie to zostało opisane w prasie polskiej, niemieckiej oraz angielskojęzycznej. Wychoząc z podejścia socjokognitywnego, prelegent podjął próbę nakreślenia procesu transformacji ideologicznej w interpretacji i ocenie wydarzenia, jak i wyływający z tych zmian obraz Polaków, zaś jego spostrzeżenia stanowiły punkt wyjścia do rozważań na temat prasy jako środka umacniającego stereotypy i uprzedzenia do innych narodów.

Podsumowując obrady konferencji odbytej w Instytucie Lingwistyki Stosowanej UW, podkreślić należy iż sesja dała możliwość prezentacji wyników badań adeptom socjolingwistyki. Z pewnością przyczyniła się również do integracji środowiska młodych polskich socjolingwistów oraz wymiany doświadczeń, porównania warsztatów badawczy, a z pewnością także dostarczyła inspiracji dla podejmowania nowych problemów badawczych czy też poszerzenia własnej perspektywy badawczej. Co ważne, sesje organizowane przez Koło Naukowe Socjolingwistów są cyklicznym już forum spotkań młodych badaczy. Pozostaje mieć na-

dzieje, iż konferencje pod hasłem „Quo vadis lingua” będą kontynuowane w kolejnych latach, poszerzając zakres swojego oddziaływania na polskie i zagraniczne lingwistyczne ośrodki badawcze.

Ewa Pogorzala